

פרשת שופטים תשפ"ו

גליון ל"ה

גליון נעימורת ישראל

דברי תורה ושיחות מאת נ"ק הגה"צ אב"ד שליט"א

בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו

יתבאר כי בחודש אלול מתעורר הרצון בכל אדם מישראל לעבוד את הבורא, ומן הרצון הזה נבראים מלאכי מרום השומרים את דרכו ומסייעים אותו לבחור בטוב.

עליך. ע"כ.

המלאכים הנולדים מרצון האדם מוליכין אותו כפי רצונו

ובזה יובנו דברי המהרש"א (ח"א מכות י'): וז"ל: בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו כו'. לא קאמר שמוליך אותו הקב"ה, אלא מוליכין אותו, והוא עפ"י מה שכתבנו בכמה מקומות שכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי עניינו, אם לטוב אם לרע. ועל כן אמר 'בדרך שאדם רוצה לילך', שהרשות בידי האדם ממנו יתברך ב"ה, שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו אותן המלאכים הנבראים מאותו רצון ומחשבה אשר בו. עכ"ל.

והעולה מדבריו, כי גדול כח הרצון עד אשר נברא הימנו מלאך, ומלאך זה מוליך את האדם בדרך שרוצה לילך, אם לטוב ואם לרע.

המלאך מעורר את האדם להוסיף מצוות כדי להמשיך חיותו

ועפ"י הדברים האלה מפרש בספה"ק תפארת שלמה (מגילת רות) וז"ל: איתא בש"ס (ברכות סא): 'צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יצר רע שופטן, בינונים זה וזה שופטן' וכו'. דהנה ידוע שמכל מצוה נעשה מלאך, והפעולה מזה הוא מבואר בפסוק (תהלים צא, י-יא) 'לא תאונה אליך וגו' כי מלאכיו יצוה לך' וגו'. הפירוש הוא כמו שמבואר ב'תנא דבי אליהו', מי שעוסק בתורה המלאך מתנהג עמו בדרך תורה כו'. עושה אדם צדקה מוסרין לו מלאך של צדקה, עיי"ש. וזה הפירוש (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה', דהיינו המלאך הנברא מהמצוה הוא צריך לפרנסה, כמבואר בספר המגיד ל'בית יוסף', שמלאכי מעלה החיות והפרנסה שלהם הוא מתורה ומצוות של ישראל. ע"כ.

ומדבריו אנו למדים, כי מלאך זה הנולד ממעשה המצוה, צריך להתפרנס כדי שיוכל להמשיך חיותו, ומזונו הוא מן המצוות הנוספות שעושה האדם, ועל כן מעורר המלאך ההוא את האדם להוסיף מצוות

וכשם שנברא מלאך ממצוות האדם, כך גם להיפך, כי באם נכשל ח"ו בחטא, נברא מאותה עבירה מלאך משחית המלפפו והולך לפניו ליום הדין (סוטה ג:).

גם איתא בזוהר חדש (אחרי מות, פ:): וזה תרגומו: הבא ליטהר מסייעים אותו, בא ליטמא פותחים לו. בוא וראה, מלאכים קדושים ומלאכים טמאים הולכים עם האדם בכל מקום שהולך. אם האדם הוא צדיק, מתחברים אליו מלאכים קדושים, וישמרו אותו בכל מקום שהולך. ע"כ.

עוד איתא בזוהר חדש (רות, כו:): וזה תרגומו: אם תזכה בתורה, כל אות ואות תהא מלאך, אשר יעזורך במקום הזה. והתורה שנקראת 'דרך', תלך בדרך הזו, שלא ישלטו

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטך, ושפטו את העם משפט צדק (דברים טז, יח).

הן מודעת זאת כי תורתנו הקדושה היא נצחית וקיימת לעד, ומצוותיה ומשפטיה נוגעות לכל אחד מישראל בכל דור ודור. על כן ראוי להתבונן ולתת על לב איככה שיין בימינו הציווי של 'שופטים ושוטרים תתן לך', באשר אין לנו לא מלך ולא שופט, לא נביא ולא סנהדרין, ומה המה דרכי העבודה הנלמדים מן הפסוק הזה.

מכל מצוה נברא מלאך השומר את האדם לבלתי יחטא

נקדים באמרי קודש כ"ק אאמו"ר זצוק"ל בספר 'דברי אמונה' בפרשתו, דהן נודע מפי ספרים וסופרים אשר כל מצוה שהאדם מקיים נברא מכך מלאך המשמרו מן החטא ומסייעו לקיים מצוות ומעשים טובים, הן בבחינת 'סור מרע' והן בבחינת 'עשה טוב'.

ואמרו חז"ל (מנחות מג:): כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו, הכל בחיזוק שלא יחטא, שנאמר (קהלת ד, יב) 'והחוט המשולש לא במהרה ינתק', ואומר (תהלים לד, ח) 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'. ע"כ.

ילפינן מיניה כי בכל מצוה חונה מלאך ה' המחלץ את האדם מן החטא, ושומר עליו מכל דבר פשע ורשע.

עוד איתא בחז"ל כי ככל אשר ירבה האדם במצוות ומעשים טובים, כך יתרבו המלאכים הנבראים מהם, וזה לשון המדרש בפרשתו (שמו"ר לב, ו): 'הנה אנכי שולח מלאך', הדא הוא דכתיב (תהלים לד, ח) 'חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם'. עושה אדם מצוה אחת, הקב"ה נותן לו מלאך אחד לשמרו, שנאמר 'חונה מלאך ה''. עושה שתי מצוות, הקב"ה נותן לו שני מלאכים לשמרו, שנאמר (שם צא, יא) 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך'. עשה הרבה מצוות, נותן לו הקב"ה חצי מחנהו, שנאמר (שם פס"ז) 'פול מצידיך אלף ורבה מימינך', והוא חצי מחנהו, שנאמר (שם סח, יח) 'רכב אלהים רבתיים אלפי שנאן'. ע"כ.

ובזה מפרש כ"ק אאמו"ר זי"ע את מאמר הכתוב בריש פרשתנו 'שופטים' ושוטרים תתן לך, הכוונה על אותם מלאכים אשר האדם עצמו בורא ע"י פעולת מעשיו הטובים, ומלאכים ההמה שופטים אותו בבחינת 'יצר טוב שופטן' כמבואר ב'תפארת שלמה', ומעוררים לבו אל הדרך הטוב להוסיף כהנה וכהנה, וציוה הכתוב שיבירא האדם מלאכים אלו ע"י רצונותיו ומעשיו הטובים, ובכך יוכל להתעלות בדרכי ישרים.

והוסיף הכתוב לאמור: 'ושפטו את העם משפט צדק', כדברי ה'תנא דבי אליהו' האמורים לעיל: 'עשה אדם עצמו צדיק לדבר אמת, מוסרין לו מלאך שמתנהג עימו כדרך הצדיקים ומדבר אמת, היינו שיתרגל ויחפוץ להיות דובר אמת בלבבו, וכאשר יתבדק בדרך האמת יזכה למלאכי אמת המוליכין אותו בדרכי האמת למען יוכל לראות נקודת האמת שבכל דבר, ולא יאמר על טוב שהוא רע ועל רע שהוא טוב.

בחירת האדם הוא ברצון ולא במעשה

אמנם עדיין צריך ביאור, כיצד יתפרש לפי זה המשך הכתוב 'אשר ה' אלקיך נותן לך'.

ומבאר כ"ק אאמו"ר זצוק"ל, כי בתחילת דרכו של בר ישראל בעבודת הבורא, צריך לידע כי מצד עצמו אינו יכול להגיע לשום דרגה בעבודת ה' אלמלא הקב"ה עוזרו, וכל מה שמתעורר לעבודת קונו הכל בא מלעילא, שהרי אין האדם מסוגל לעשות שום תנועה זולת השי"ת הנותן בו חיות, וכל עובדין ומעשים טובים הכל ממנו יתברך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל (דברים ח, יח), אלא שעשה עמנו השי"ת חסד גדול בהחשיבו לנו כאילו עשינו המצוה בכוחינו, ועל דא אמר קרא (תהלים סב, יג) 'ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'.

וכתב בספה"ק סידורו של שבת (ח"א שורש ט ענף א) וז"ל: וכזה שמעתי מפי אדמו"ר הרב הקדוש בוציא דנהורא איש אלהים נזר הקודש המנוח מוה"ר יחיאל מיכל זללה"ה מגיד מישורים מק' זלאטשוב, על פסוק (תהלים קיט, סה) 'טוב עשית עם עבדך', בדרך מאמר רז"ל (קידושין ל:): 'אלמלא הקב"ה עוזרו וכו', וכל העשיות המצוות ודרכי בני אדם הכל נעשים בעזר אלוה יותר ממה שעושה האדם. וזהו 'טוב עשית', כל הטוב שנעשה, הכל אתה לבדך עשית, אמנם 'עם עבדך', כי אני עבדך נטפל לך בעשייתם. עכד"ק.

ולפי דברי קדשו יתפרש המשך הכתוב הנ"ל ה' כדבריו, היינו כי אין שום כח מבלעדי ה', ונמצא כי כל פעל ה' למענהו, אלא שהוא ית' נאמן לשלם שכר כאילו עשינו את דבריו בכוחות עצמנו.

ובזה יובנו דברי הכתוב בריש פרשתנו 'אשר ה' אלקיך נותן לך', כי גם כאשר האדם משים על עצמו שופטים ושוטרים, הם המלאכים הנבראים ממעשי מצוותיו ורצונותיו הטובים, אעפ"כ ידע בנפשו כי ה' אלקיך נותן לך כח לעשות חיל, ואין שום תנועה קטנה וגדולה מבעלדי הבורא יתברך.

זה הכלל, כי כל פעולות האדם ותנועותיו צריכין סייעתא דשמיא, וחלקו של האדם בעשיית המצוות הוא הרצון בלבד, מה שבוחר בוטו, וכיון שיבחר להתהלך בדרך הטוב, מסייעין ומוליכין אותו מן השמים להוציא רצונו מן הכח אל הפועל. [ואם אמנם כי

הרצון עצמו הוא ג"כ מלמעלה, אך ענין זה נכלל בגדר הסתירה שבין ידיעה לבחירה, אשר מוח אנוש לא יכולנו, וכדברי הרמב"ם הנודעים]. עד כאן תורף דברי כ"ק מרן אאמו"ר זי"ע.

המלאך נולד על ידי פעולת המצוה בלבד

ולהבין הענין בתוספת ביאור, יש להקדים דברי הספה"ק תפארת שלמה (פרשת וירא) וז"ל: נודע כי בכל מצוה שהאדם עושה נברא ממנו מלאך, ואח"כ הנה המלאך הזה הוא מבקש חיותו תמיד, לכן הוא רודף אחר האדם להחזיק במצוה שלא תאבד ממנו חיותו, כאשר כבר אמרו (סוטה כא.) 'עבירה מכבה מצוה'. לכן המלאך ההוא משמר את האדם לכל יבוא ח"ו לידי עבירה חלילה, שלא יכבה נרו לעולם ועד.

וזהו האמור בכתוב (תהלים צא, יא) 'כי מלאכיו יצוה לך', פירוש 'מלאכיו' נבראו לך מן המצוות שלך, וזה פירוש 'יצוה לך' היינו מן המצוות שלך. גם י"ל 'יצוה לך' לעשות עוד מצוות אחרות, כי 'מצוה גוררת מצוה'. וזהו 'לשמר בכל דרכיך' כנ"ל, כי המלאך הוא משמר אותך בכל דרכיך לכל תאבד חיותו ממך.

אך הנה בעבור היעשות המלאך מן המצוה, צריך לעשות המצוה בדחילו ורחימו בשלימות רב להיות לה גפין לפרחא לעילא ולהמשיך לה חיות מאור העליון בתיקון הייחוד, כי 'מלאך' גימטריא צ"א שהוא הוי"ה אדני"י כנודע, והוא הייחוד במידות העליונות, ואז ימשיך להמצוה בחינת נשמה וחיות.

והנה המלאכים הנעשים הם רק ע"י הפעולות המצוה בעשייה ממש, אבל ע"י הדיבור לבד לא נשלמה עדיין, פן אח"כ לא יעשנה. וזהו שאמרו לו המלאכים לאברהם אבינו ע"ה: 'ויאמרו כן תעשה כאשר דיברת', אחר שאמרת לעשות כל זה שנאמר למעלה, כן תזכה לגמור ולעשות בפועל ממש 'כאשר דיברת'. עכד"ק.

ובזה יש לפרש מאמרם ז"ל 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', היינו כי המלאכים הנבראים מן המצוה מבקשים הימנו לגמור המצוה, למען יהיו נבראים בשלימות הראוי.

מעשה המצוה מולידה את גוף המלאך, והרצון מוליד את נשמת המלאך

ונמצא כי נחלקו גדולי הדורות בענין הרצון, האם נברא מלאך ע"י הרצון אם לאו, כי לפי דברי המהרש"א באגדתיה, נברא מכל רצון מלאך המסייע להאדם, ולפיכך אמרו כי 'בדרך' שהאדם רוצה לילך מוליכין אותו, היינו כי המלאכים שנבראו מזה הרצון מוליכין אותו. אכן לפי דברי ה'תפארת שלמה' אין המלאך נברא כי אם מבחינת עובדא למעשה, ואין כח ברצון או דיבור גרידא לברוא מלאך.

והרב חיד"א ז"ל בספרו 'מראית עין' (מס' מכות) דן בדברי המהרש"א, ומסיק כי המלאך נולד רק מתוך עשייה בפועל, ודברי המהרש"א אינם מוכרחים בדברי חז"ל, יעויין שם.

ברם, יתכן כי אין כאן מחלוקת, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דהנה המלאך יש בו גוף ונשמה, וע"י המחשבה נולד נשמת המלאך, אך עדיין יהיה חסר גוף, ועל מלאך כגון זה נתכונן המהרש"א במאמרו כי הרצון עצמו יוליד מלאך, ויש בכח מלאך זה לשמור את האדם ולהצילו מן החטא.

אמנם גוף המלאך ברמ"ח אברים ושס"ה גידים אינו נולד כי אם ע"י פעולת המצוה לעובדא ולמעשה, ובה ברור מיללו שפתי

ה'תפארת שלמה', אשר לפיכך אמרו המלאכים לאברהם 'כן תעשה כאשר דיברת', כי באם יאבה מלאך בעל מעלה ושלמות, אזי צריך להוציא הרצון לידי מעשה, כי המעשה מכונן נגד הגוף, והמחשבה והדיבור מכוננים נגד הנשמה, והמלאך השלם נולד מב' החלקים הללו יחדיו.

על ידי פעולות המצוות נותן האב כח בבניו לעבוד את השי"ת

ובספה"ק אוהב ישראל (פר' מטות) מפרש בזה את דברי הכתוב (במדבר לב, כד) 'בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם והיוצא מפיכם תעשו', וז"ל: התיקון להטף ולבניו הקטנים הוא כך, כשהאדם עושה מעשיו בקדושה ובטהרה ובמחשבה טובה אז הוא בורא מלאך הקדוש, והוא עולה ויושב בשמים להמליץ טוב עבור האדם, כי הוא נותן לו חיות ושפע, ומלאך נקרא 'עיר', על דרך 'עיר וקדיש' (דניאל ד, י). ולכן נקרא 'עיר', מלשון התעוררות, שמעורר את האדם לעבודתו ית"ש, ומועיל להאדם שהוא נותן חיות להטף ולבניו הקטנים שאין בהם שכל, והמלאך מעורר אותם לעבודתו ית"ש, וזה צריך עובדא ובנין.

וזהו שאמר הכתוב 'בנו לכם ערים לטפכם', שתראו בכל העובדות לעשות מלאך הקדוש ויהיה תיקון להטף שזהו העיקר. אבל להצאן אין צריך בנין ועובדא, רק צריך לגדור גדר עבורם שלא יתפזרו ולא יתפשטו, ודי להם בשמירת הגדר. אבל הטף הוא העיקר, שהם חלקי נרו"נ היותר חשובים, שצריך שמירה מעולה ובנין שלם. עכד"ק.

והיוצא מדבריו, כי הטף אין בהם כח ושכל מצד עצמם לעבוד את קונם, אלא כל כוחם בקיום דברי התורה הוא מאת אביהם, ועל כן צריך האב לפעול כל מעשיו בבחינת מעשה, אשר מזה יהיה נברא מלאך שלם אשר יסייע ויתן חיות להטף ולבניו הקטנים לעורר אותם לעבודת הבורא יתעלה.

ועל פי זה ראיתי לפרש את המשך הכתוב 'היוצא מפיכם יעשה', והוא על דרך דברי ה'תפארת שלמה' המובאים לעיל בביאור הפסוק 'ויאמרו כן תעשה כאשר דיברת', אשר אחר שאמרת לעשות כל זה בהתעוררות הרצון, כן תזכה לגמור ולעשות בפועל ממש 'כאשר דיברת', וזהו 'היוצא מפיכם תעשו', היינו כי כאשר יתחילו האבות בהתעוררות הרצון ויאמרו לעשות ולקיים ככל דברי התורה הזאת, אזי היוצא מפיכם תעשו לגמור פעולת המצוות למען יוכלו לתת כח בבניהם לשמור את דרך התורה.

ובזה מפרשים את דברי המדרש (ילקוט תהלים, רמז תתצ): 'חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' (תהלים קיט, נט), אמר דוד לפני הקב"ה: רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, לבית פלוני אני הולך, והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ע"כ.

והענין בזה, כי הנה 'רגל' רומז על המלאכים, וכדכתיב בהו (יחזקאל ז, ז) 'ורגליהם רגל ישרה', ולזה אמר דוד המלך ע"ה כי כל אימת שהיה ספק בליבו ולא היה יודע אנה יפנה לימין או לשמאל, אזי כיון שהיה בורא מלאכים לרוב ע"י עבודת קדשו מלאכים אלו ביקשו להתפרנס ממעשיו הטובים, ואז אלו המלאכים הנקראים 'רגלים' היו מוליכין אותו לבתי מדרשות ולבתי כנסיות, למען יוסיף תת כוחו להם בעבודת הקודש.

בחודש אלול מתעורר הרצון בכל איש ישראל ומזה נולדים מלאכים המסייעים אותו

ולאחר הקדמת היסוד הגדול הלזה, אשר בכל רצון ותשוקה של איש ישראל המקבל על עצמו ללכת בדרך הטוב, נבראים מלאכים המסייעים ומוליכים אותו בזה הדרך אשר בחר, נבין ונשכיל את שגב קדושת עבודת

חודש אלול, המה ימי הרחמים והרצון אשר בהם מתעורר כל אחד מישראל ברצון טוב לעבוד את בוראו בשלימות, וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, ומזה נבראים מלאכים תמימים ללא מגרעת ומום, כי הן העיקר הוא הרצון, לאשר באם יעשה מעשיו בלא דחילו ורחימו ובלא רעותא דליבא יהיה נברא מלאך עם גוף בלא נשמה, אמנם בהגיע חודש אלול נשלם בו גם חלק הנשמה.

ומעין זה מובא בספרה "ק תפארת שלמה" (פ' וירא) וז"ל: עיקר החיות הנשפעת הוא רק בשבת, כי אז נתעלים כל העולמות והיחוד נעשה ממילא, והוא הנשמה יתירה הבאה בשבת, פירוש, נשמת המלאך הנברא מן המצוה, כמו שנאמר (שמות כ, ט) 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך', 'מלאכה' הוא אותיות 'המלאך', כי בכל ששת הימים נעשה המלאך בבחינת גוף בלי נשמה, אך 'יומים השביעי שבת לה', פירוש,

הילולא דצדיקא

הרה"ק בעל ייטב לב מסיגט זי"ע // ו' אלול תרמ"א

וירביצו תורה ברבים וינהלו ישיבות, אפשר עי"ז תצמח גם לו טובה מכך בעולם האמת. ומהאי טעמא גם התמסר כ"כ ללמוד תורה עם התלמידים בישיבתו, ואף צוה לחרוט על מצבתו "העמיד תלמידים הגונים", והתבטא כי בתלמידיו לא יתבייש אפילו בגן עדן, כי רצה שיהיה לו מי שיזכהו בעולם האמת.

• פע"א באמצע הקפות של שמחת תורה, הפסיק רבינו את הריקודין והרים את טליתו מעל פניו ואמר: "אנו שמחים כי הוא זמן שמחתנו על שעשינו תשובה ונעשו מהעבירות שלנו זכיות, אבל איך נוכל לשמוח, אפשר ח"ו כתבו וחתמו בשמים ביום הדין "חייב", ובשמים אין מוחקים". כששמעו הנוכחים את דבריו אחזם רעדה ויתנו את קולם בבכי, אך תיכף הרגיע אותם רבינו ואמר: "אל דאגה, הגם שאין מוחקים בשמים מה שנכתב ונחתם, אבל עושין תגין על תיבת חיי"ב שהוא נוסריקון ח'סידים יעלוזו וירנו ב'כבוד, לכן נשוב לרקוד מתוך שמחה".

• שמעתי מהגה"ח ר' שמעון ווייס ששמע מהרה"ק מסאטמאר זי"ע, שפעם בזמנו של רבינו פרצה מגיפה קשה ל"ע, ובאותה שנה אמר רבינו בדרשתו ביום הושענא רבה שאין צריך לפחד מהמגיפה כי כל מי שיראה את פניו לא יזיק לו המגיפה. חיש מהר פשטה השמועה בכל הסביבה עד שכתבו בכל העתונים של הגוים את דבריו של רבינו, ואחר שמחת תורה החלו לבוא לשם הרבה נכרים לראות את פניו הק', ושאל רבינו מה יום מיומיי שמגיעים לכאן ואמרו לו שבאים לראות את פניו בעקבות הבטחתו להנצל מהמגיפה. תמה רבינו לעומתם ושאל "בטוחים אתם שאני אמרתי כדבר הזה?" וענו לו שכולם שמעו, ואז הפטיר: "אם אמרתי כך, כן יקום ויהיה", וכך הוה.

• בכפר קאפאניע הסמוכה לסיגט היו אחב"י תושבי הכפר מתפרנסים מעשיית יי"ש ומכירתו לתושבי הכפר הערלים, ויהי היום והכומר התחיל לדרוש נגד היהודים וגזר על הערלים שלא יקנו עוד יי"ש, וכל מחשבות לבו רק רע לקפח פרנסתם של היהודים. כאשר ראו היהודים את הצרה שהגיעה אליהם עמדו ונסעו אל רבינו. ויהי כאשר שמע רבינו את דבריהם, נענה ואמר: הן אנו אומרים "בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי", והכוונה עפ"י מה שכתב רש"י (פ' ויגש) שאצל בני יעקב כתיב "שבעים נפש" כי עובדים לה' אחד, משא"כ בעשו נאמר "נפשות" לשון רבים כי עובדים לאלהות הרבה, וזהו "בורא נפשות רבות", היינו הגויים הנקראים נפשות רבות, "וחסרונם", שברא הקב"ה גם חסרונם מה שיחסר להם להצטרפותם, "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי", ר"ל שכל זה ברא הקב"ה כדי להחיות את בני ישראל הנקראים נפש, שע"י שיבואו הגוים לקנות את חסרונם והצטרפותם אצל היהודים יהיה להם פרנסה להחיות את נפשם. נמצא לפי זה כי אם אינם רוצים ליתן פרנסה ליהודים שוב אין צורך בחיותם. כך אמר רבינו ליהודי הכפר.

ויהי אחר הדברים האלה, פתאום פרצה מגיפה קשה אצל הערלים, ומושלי המחוז התחילו לחקור ולדרוש בסביבת המגיפה, ובאו לידי מסקנא שכל זה הגיע אליהם מחמת שהם מטונפים ומלוכלכים, אמנם כשהיו שותים יי"ש היה היי"ש מטהר ומנקה את החולי מקרבם, וחקרו לדעת מדוע אכן חדלו מלשתות יי"ש, עד שנודע להם שהכומר אסר עליהם שתיית היי"ש, תפסו את הכומר וערכו נגדו משפט קשה, והאשימוהו שהוא הגורם למגיפה, ונחרץ עליו עונש חמור, כן יאבדו כל אויביה ה'.

פעם אחת נכנס אל רבינו חתן בערב שבת באווארפן שלו שחל בפרשת ויקרא, ואמר לו רבינו: "דיין טאטע וועט דיר העלפן פאסטן, און איך וועל דיר העלפן תשובה טאן", והתחיל רבינו להעביר את הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, ומיד הרגיש החתן בנפשו התעוררות עצומה והתחיל לבכות מאד, וכשהגיע רבינו אל הפסוק "והקרב והכרעים ירחץ במים" הרגיש כאילו הוא תולש מקרבו את הקרב והכרעים, והגדיל לבכות ביותר. בינתים נכנסה הרבנית הצ' ע"ה וכראותה איך שהוא גועה בבכי קראה ואמרה אל בעלה: "לאז אים שוין גיין דעם בחור", ומאותו רגע לא הרגיש כלום וחדל מבכיו.

• בשנה אחת קודם הימים הנוראים נכנס אל רבינו אחד מהמשוררים בחצר קדשו כדי להשמיע לפניו את הניגונים שחיבר לקראת השנה החדשה, וכשהגיע האיש לתנועה אחת לפתע קפץ רבינו וזעק: "קול באשה". אח"כ סיפר האיש שכאשר חיבר את הניגון נתקל בקושי להמשיך איזה תנועה ואשתו סייעה לו בזה, ורבינו הרגיש זאת לרוב קדושתו.

• פע"א אירע בחג השבועות אצל רבינו שעקב הדוחק הגדול נפל ספסל כבד על אברך אחד ונשברו צלעותיו עד שהגיע לריאות, והיה במצב מסוכן עד שהרופאים נתיאשו מחייו ר"ל. כשהזכירו לפני רבינו את האסון שאירע, הלך רבינו אל האברך והניח שתי ידיו הקדושות עליו ואמר: "איני רואה כאן שום בית מיחוש", וכמובן שהבריא לגמרי והאריך ימים.

• בזמן כהונתו של רבינו בסיגט היה שם איזה "ראבינער" [רב מטעם] שלא נמנה על עדת החסידים ויראי ה'. בשנה אחת בראש השנה הגיע הראבינער אל רבינו לאחר התפילה להתברך בשנה טובה ושאל את רבינו כיצד עלו לו התקיעות, והשיב רבינו שלא היו כל כך כשורה, כי בתקיעה פלונית לא עלה כהוגן וכן בתקיעה פלונית. לאחר מכן שאל רבינו אותו "כיצד עלו התקיעות אצלכם?", והשיב הראבינער כי התקיעות עלו חלק ויפה ללא כל מכשול כמו שמנגנים בכינור. נענה רבינו ואמר לו: "אסביר לך טעמא דמילתא, הנה אני במשך כל השנה עושה צרות צרורות ליצר הרע ונלחם עמו, ועל כן בראש השנה הוא נוקם בי ומפריע לי בתקיעות השופר, ואילו אתם שמהנים את היצר בכל ימות השנה אזי פעם אחת בשנה כאשר חפצים אתם שהתקיעות יעלו כהוגן, מכיר לכם היצר טובה ואינו מעכב בעדכם...".

• ידוע גדול השברון לב שהיה לרבינו, שעם היותו מופלג בדורו אבוהו ורבן של ישראל, עכ"ז היה לו לב נשבר ונדכה בטבעו, והחזיק עצמו לאין ואפס, וגם ביטל עצמו לפני כל, וכשהיה רואה תנועה של יראת שמים אצל ילד קטן היה מתקנא בו באמרו: "הלואי יהיה לי אותו יראת שמים שיש לילד הזה".

ופע"א כאשר הבחין רבינו בבעל עגלה שמניח תפילין ומברך "להניח תפילין", נעמד רבינו והאזין לברכה זו בקשב רב ודמעות זלגו מעיניו הק', אח"כ אמר רבינו למקורביו: "השמעתם את הברכה שעשה היהודי הזה, כך צריך לעשות ברכה לפני השי"ת, ולא כמו שאני עושה ברכה בלי הכוונה הראויה...".

• רבינו היה עז חפצו שכל בניו יכהנו ברבנות, ואחד הטעמים לכך, שידוע היה עניו מופלג, וחתנו הרה"ק מגארליץ זי"ע התבטא עליו "מיין שווער איז גיווען זייער א צובראכענער יוד", ותמיד בהאי פחדא הוה יתיב שמא לא יצא ידי חובתו למקום, ולפיכך השתוקק מאד שבניו ישמשו כרבנים בעלי הוראה ויפסקו שאלות

ביום השביעי עולה הכל לה', ונעשה נשמה וחיות להמלאך. וזהו 'כל תורה שאין עמה מלאכה' (אבות פ"ב מ"ב), היינו שלא נעשה ממנה 'מלאכה' אותיות המלאך, 'סופה בטילה', כי לא נעשה הימנה מאומה. וזהו שאומרים בהכנסת שבת 'שלוש עליכם מלאכי השלום' וכו', הם המלאכים שנבראו בכל ימי השבת, ועתה באים בבחינת נשמה יתירה כנ"ל. עכ"ל.

הוי אומר, כי באלו הימים, בהם מתעוררים ישראל ברצון גמור לעבוד את קונם, נבראים מלאכים אין קץ, המסייעים בעד האדם ומעוררים אותו לבחור בדרך

הטוב והישר בעיני אלקים, וכדכתיב 'אם בחוקותי תלכו', כלומר, אם תבחרו לשמור חוקותי, אזי 'תלכו' בעקבות אותם המלאכים הנבראים מן הרצון, בבחינת 'והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', ולפיכך מתרבים בחודש אלול מלאכי שמירה השומרים את האדם מכל חטא ועוון, ומסייעים אותו להתדבק בטוב.

וזהו סוד הפסוק 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות', כי צירוף חודש אלול יוצא מן התיבות 'וצדקה תהיה לנו כי' שהוא סופי תיבות ההו"י, וראשי תיבות

'תלכו', כדאיתא בספה"ק בני יששכר (ריש מאמרי חודש אלול), שרומז על ענין הרצון שמתעורר בישראל בחודש זה וגורם להם ע"י המלאכים ללכת בדרכי טובים, על דרך הכתוב 'אם בחוקותי תלכו', וכמבואר לעיל.

יהא רעוא כי נזכה לקבל עלינו באלו הימים עול תורה ומצוות מתוך רעותא דליבא, באהבה וביראה, וזוהי יהיו נבראים מלאכי השרת אשר יעוררו בנו רצון לעבודת הבורא ית', ויקויים בנו מאמר הכתוב 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך' ברוח ובגשם, ונזכה לכתביה וחתומיה טובה בספרן של צדיקים גמורים, אכ"ר.

חֲנֻךְ לַנֶּעֶר עַל פִּי דַרְכּוֹ // ט

תוכחת מוסר בטוב ובנעימים

לייסר רק במקל נועם

ראיתי מפרשים הפסוק כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריו (דברים כד, ב) על פי הפסוק (תהלים קכח, ד) בניך כשתילי זיתים. וזהו 'כי תחבוט זיתך' - באם תייסר ותחבוט בניך, אזי 'לא תפאר אחריו' - הזהר לייסרם רק במקל נועם ובערקותא דמסאנא. אמנם 'לא תפאר אחריו' כמו שפירש"י 'לא תטול תפארתו הימנ', ח"ו לבזותו ולפגוע בו, לבטל את חשיבותו ומעמדו בעיניו, ע"ד שפירש השל"ה הק' את הפסוק (משלי ט, ח) אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם ויאבהך. כלומר, אל תוכיח לחברך בדרך זלזול לומר לו לץ אתה, כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. רק אדרבה תאמר לו הרי חכם אתה, ואין זה מתאים לאיש נכבד ונבון כמוך לעשות כן, אזי יאהבך וישמע לקול דבריך ויקבל מוסר.

והיינו שכאשר מוכיחים את הילד לא ניתנה רשות לביישו ולהכלימו, או לומר לו בכללות שהוא איננו ילד טוב, רק צריך להעיר לו על הדבר הפרטי בינו לבין עצמו שלא יתבייש מאחרים, וכמו שציוותה התורה (ויקרא יט, יז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, ופירש"י שלא תלכין את פניו ברבים. וכן מה שאמרנו ז"ל (ברכות מג ע"ב) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילכין פני חברו ברבים - זה נוגע גם אל האב שלא יבייש את בנו.

ולפעמים ע"י גערה או תוכחה באופן שאינו ראוי אפשר להזיק לנפש הנער גם לשנים הבאות, והוא מקבל רושם שהוא אינו טוב ולא יוצלח וכיוצ"ב, וצריך חכמה רבה והבנה לנפש הנער.

גם עצה טובה, שהיו ההורים תמיד בקשר עם המלמד ושאר המחנכים, וזה מועיל לילד עצמו, כי כשרואה ששואלים עליו ומתעניינים אודותיו - הוא משתדל יותר ללמוד ולהתנהג כראוי.

א"א לחנך הילדים ע"י כעס

וזהו כלל גדול בחינוך הבנים - שאי אפשר לחנך הילדים ע"י כעס. ואם האב חוזר לביתו כשהוא בכעס או אנגעצונקייט - הרי זה מזיק מאוד לנפשו של הילד, רק צריך להיות דיבורו בנחת והתנהגותו מתונה, למשול על רוחו ונפשו.

ואמרו חז"ל (שבת לד ע"א) שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה וכו', וצריך למימרינהו בניחותא, כי היכי דליקבלינהו מיניה.

וכן באם רואה הילד שאביו אינו מסוגל לעצור את זעפו ומתפרץ ומדבר דברים לא טובים - הרי זה דוגמא עבור הבן לעשות ג"כ כדבר הזה, משא"כ אם רואה כיצד אביו מסוגל לשלוט על מעשיו ועל מידותיו, לומד הבן שאפשר למשול על רוחו ולהתגבר על עצמו שלא לעשות ככל העולה על רצונו.

ומאידך, טוב וראוי שיראה הבן כיצד אביו משתדל לכבד כל אדם ולראות בו את מעלותיו בלבד, כדאיתא בתפילת הרבי ר' אלימלך זי"ע 'שנראה מעלת חברינו ולא חסרונם', ואף הוא כשיגדל יפעל מחשבתו על דרך הטוב והישר.

ואף שלפעמים צריך להטיל קצת אימה בבית, כאומרו ז"ל (סוטה מז ע"א) לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, אבל כל זה צריך להיות שלא ע"י כעס, רק להעמיד פנים כאילו כועס וכיוצ"ב, שהילד ירגיש כי אביו אוהבו בלבו תמיד בכל מצב.

חומר הכעס

ומלבד זה ידוע חומר הכעס שמטמא את האדם מבית ומבחוץ ועוקר הנשמה מכל וכל כדאיתא בחז"ל (שבת קה ע"ב) כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה ובזוה"ק (תצוה קפב ע"ב) הפליגו מאוד בעוון זה.

ומעשה אצל הרה"ק רבי ברוך מקאמינקא זי"ע תלמיד מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שהיה צדיק גדול ועשיר, והיה לו ברשותו יקב גדול של יין, ופ"א השגיח במשרתים שלו, שלא עשו את עבודתם נאמנה ובא לידי כעס, ובאותה שעה הגיע הבעש"ט הק' לביתו, ואמר לו אלמלי הייתי יודע שזה ביתך לא הייתי מכיר אותך, כי ש"ד הלביש אותך מכף רגל עד ראש מחמת הכעס שכעסת.

ועצה שינצל האדם מן הכעס בביתו - כתב באגרא זכלה (פרשת וישב) קבלנו ממרן הקדוש מהרמ"מ מרימנאב שבבוא האדם מהדרך יראה שלא לבא לביתו ברעבונו, בכדי שלא יתכעס על אנשי ביתו.